

Palestina babatdaky hereketsizlik bütin dünýäni täsiri astyna alýar

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Palestina babatdaky hereketsizlik bütin dünýäni täsiri astyna alýar PALESTINA BABATDAKY HEREKETSIZLIK BÜTIN DÜNYÄNI TÄSIRI ASTYNA ALÝAR

Ýakyn wagtda çapdan çykmagyna garaşylýan iki kitap ysraýyl ekspansiýasynyň giň gurşawly täsirlerine ünsi çekýär.

Palestina meselesi örän wawwaly, güýçli we dünýäniň çar künjegindeäkileriň gyzyklanmasyny özüne çekýär (Reuters)

Marokko ýarym finalda Fransiyadan utulmazdan öñ ýygyndy toparlary yzly-yzyna ýeňip, Dünýä kubogyny almak ugrundaky futbol çempionatynda çaltlyk bilen öňe gidende, her ýeňisini diňe Demirgazyk Afrika ýurdunyň özüne mahsus gyzyl baýdagyny

parladyp däl-de, Arap dünýäsinde birnäçe adamyň ýatdan çykarylandygyny ýa-da iň azyndan täsirini ýitirendigini pikir edilýän dawa bolan Palestinanyň baýdagyny-da asmana galdyryp baýram etdi.

Emma 2022-nji ýyldaky Dünýä çempionatynyň hem-de Ysraýyl daky we taryhy Palestinadaky soňky wakalaryň görkezişi ýaly palestin konflikti örän wawwaly, güýçli we dünýäniň çar künjegindekileriň gyzyklanmasyny özüne çekýär. Aýratynam ýakynnda çapdan çykmagyna garaşylýan iki kitap Palestina-Ysraýyl oňsuksyzlygynyň taryhy we biziň günlerimizdäki netijeleriniň iň soňky derejede aktualdygyny görkezýär.

ABŞ-nyň prezidenti Donald Trampyň baştutanlygynda baglaşylan «Ybraýym ylalaşyklaryndan» bări ysraýyllylar we onuň tarapdarlary has giň Arap dünýäsi bilen sebitleýin integrasiýa arzuwlaryny palestin konfliktiniň üstünde durmazdan amala aşyryp bileris öýdýärler. Ysraýylyň dünýäniň palestin topraklary hökmünde tanaýan ýerindäki 55 ýyllyk rehim-şepagatsyz okkupasiýasyna garamazdan ýagdaý şeýle. Bu geçmiş palestinalylaryň we araplaryň ilateyn 5%-ni düzýän Ysraýyla-da musallat bolýar.

Palestinalylaryň arzuwy we çaknyşyklarda her iki tarapyňam başdan geçirýän aýylgançlygy we tragediyalar, agressiýanyň täze we ynjalykdan gaçyryjy görnüşde gaýtadan möwjemegi bilen ýene bir gezek göze ildi. Hemisekei ýaly dökülen gan ysraýyllylar we göçüp gelýänler bilen palestinalylary garşyma-garşy goýýär. Käbir palestinalylar agressiwleşip, okkupasiýanyň masgaraçylykly kemsitmelerine has berk garşylyk berýär.

Tanyş we içgysgynç döwre bu. Palestinalylara gönükdirilen ölüm howply ysraýyl dökülşikleriň ysraýyllylar raýatlara garşy hüjümlere getirmegi täze göçüp gelýänleriňem palestinalylar raýatlara garşy pogroma meňzeş agressiya iterýär. Palestinalylar has köp ölç alyp, zyýan ýetirijilikli hereketlere has meýilli bolýar.

Ysraýylyň premýer-ministri Binýamin Netanýahunyň radikal sağçı hükümeti (Ysraýyl taryhynyň iň ekstremistik hükümeti) agressiýany hasam möwç aldyryp, iki tarapy-da has köp

umytsyzlyga itermek bilen howp salýar. Palestinalylaram, ysraýyllylaram Ierusalimdäki we Günbatar Şeriadaky göçip gelýänlerdir esgerleriň eli bilen ýerinden-ýurdundan jyda düşürilmeleriň täzeleriniň bolup geçmeginden gorkýar.

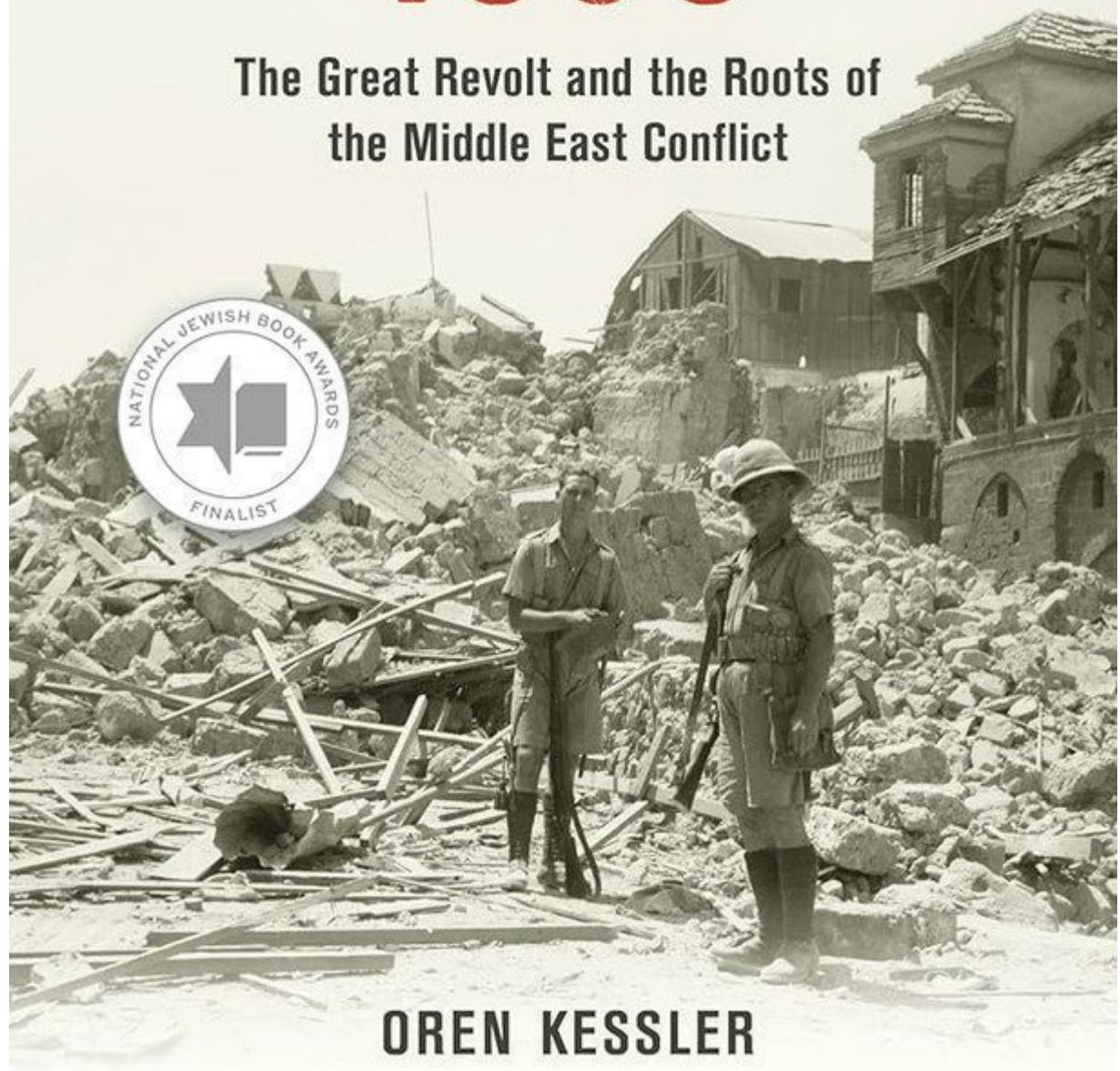
Has dogrusy, araplaryň bolmadyk Ysraýylyna çagyryş eden Ytamar Ben-Gwir we Bezalel Smotriç ýaly sağy ministrlar Birleşen Arap Emirlikleri we Marokko bilen söwda we diplomatiki gatnaşyklary güýçlendirmek maksady bilen «Ybraýym ylalaşyklaryna» esaslanyp bir zatlar gurmakdan zyýat Günbatar Şeriada ýasaýyş massiwlerini gurmak bilen gyzyklanýar.

Ysraýyl 1948-nji ýylда ysraýyllylaryň ýeňisini baýram edip bellän, palestinalylaryň bolsa halk üçin ullakan heläkçilik hökmünde görüp, hasrat bilen ýatlaýan uruşynyň ortasynda guruldy. Emma hünärmen Oren Kessler ýakynda çapdan çykmalý kitabynda Ysraýyl-Palestina gatnaşyklaryny kesgitleýän agressiýa aýlanşygynyň yzyny otuzyny ýyllardaky gozgalaňa çenli dowam edip, häzirki agressiýa, gynanç we ynamsyzlyk dinamikasynyň şu ýerde şekillenendigini öñe sürüyär.

A Wall Street Journal Best Book of the Year

PALESTINE 1936

The Great Revolt and the Roots of
the Middle East Conflict

OREN KESSLER

15-nji fewralda çapdan çykmaly «Palestina 1936» kitabı palestinalylary jöhitlere hem-de Britaniýa imperiýasyna garşı birleşdiren gozgalaňtň palestin jemgyýetçilik durmuşynyň

ýykylmagyna we ýurtdaky ilkinji zorlukly götürilme tolkunyna nähili sebäp bolandygyny gürrüň berýär.

Özünü anyk derñewler hödürleýän ylmy iş taýýarlamagy maksat edinen alymdan zyýat köpcülige peýdaly maglumatlary toplan žurnalist we ýazyjy hasaplan Kessler şeýle ýazýar:

«Sionizmi soňlandyrmak üçin başlan gozgalaň, tersine araplary mynjjyradyp, jöhitleriň şondan on ýyl soň döwlet gurma tagallasynyň garşysynda araplaryň bilini bükdi.

Üç ýyl dowam eden gozgalaňyň başga bir täsiri bolupdy. Bu gozgalaň «Holokost» trawmasyndanam öň taryhy Palestinada ýasaýan jöhitleri sarsdyryp, olary arap halkynyň öz döwlet maksatnamalaryna asla razy bolmajakdygyny ynandyrypdy.

Kessleriň pikiriçe, gozgalaň segsen ýyl soňam täsirini dowam etdiren kölege döretti. Munuň özi alymlar, žurnalistler, aktiwistler, syýasatçylar bu oňsuksyzlygy bizar-peteňleri çykýança änigi-şänigi bilen öwrenendiklerine, ýazandyklaryna, pikir alyşandyklaryna garamazdan, bizi täze derejeler bilen geň galdyrmaga dowam edýändigini okyjylara ýatladýar. Aýratynam, soňky ýyllarda otuzynjy ýyllardaky gozgalaň bilen baglanyşykly azýndan ýenr iki kitap çapdan çykdy.

Öňümüzdedäki aýlarda çapdan çykmalý ýene bir täze kitapda bolsa, okkupasiýanyň Ortaýer deňzi bilen Iordan derýasynyň arasyndaky ýer zolagynyň aňyrsyndaky dünýäni nähili täsiri astyna alýandygы we täsirini ýetirmäge dowam edýändigi görkezilýär.

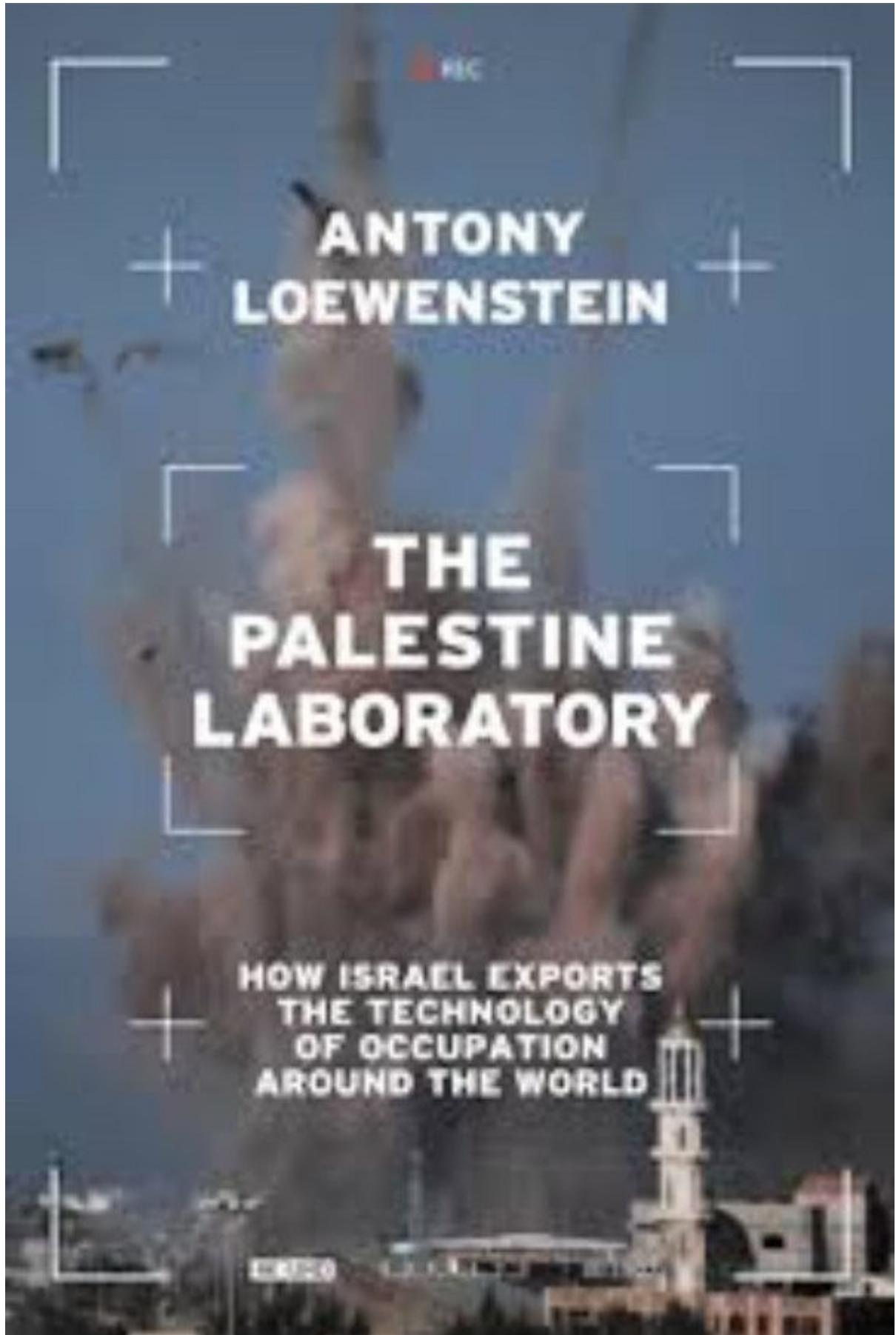
Derñeýji-žurnalist Entoni Lýowenstaýnyň ýazan «Palestina laboratoriýasy» («The Palestine Laboratory») Ysraýylyň okkupasiýa astynda ýasaýan araplary boýunturyklamak üçin kämilleşdiren ýaragynyň, tehnologiyasynyň we taktikalarynyň ýer ýüzüne nähili eksport edilýändigini, ýagny Ysraýylyň aslynda palestinalylaryň kösenjinden we jebir-jepasýndan nähili peýda görýändigini görkezmek üçin maglumatlardyr reportažlardan peýdalanýar.

Lýowenstaýn giriş bölümünde şeýle ýazýar:

«Bu kitap okkupasiýanyň nähili ideal geçinli harytdygyny ähli jikme-jiklikleri bilen gürrüň berýär.

Ysraýylyň eksportçylarynyň arasynda Saud Arabystana satylan we merhum žurnalist Jemal Kaşykçyny yzarlamakda ulanylan «Pegasus» programmasy ýaly köpcülikleýin yzarlamada we elektron jansyzlykda ulanylan tehnologiýalar bar. Bu programmany palestinalylary yzarlap, trhni ki maglumatlaryny anyklaşdyryan öňki ysraýyl jansyzlary işläp düzüpdi.

Göçegçileriň we bosgunlaryň öňüni almakda global derejede ulanylan serhet yzarlama tehnologiyasyny satyp pul gazańyan ysraýyllı firmalar Günbataryň bu ince meseleleriň üstünde durup geçende ulanýan sözleri we strategiyalary şekillendirýär».

Lýowenstaýn «ABD-Meksika serhedi bilen Ysraýylyň okkupasiýasy astyndaky ýerlerde diwar arasyndaky meňzeşlikler ýyl geçdigisayy artýar» diýip ýazýar.

Biri beýlekisini habarly edip ylham berýärkä, tehnologiá şereketleri-de duşman hasaplaýanlaryny nyşana almak we ele salmak üçin dynman täze-täze ýollary gözleýär.

Derñeyji žurnalist jansyzlyk gurallary hakda aýdyp, Ysraýylyň amerikan şäherleri bilen bir hatarda dünýädäki kömekçi güýçlerini azlyk ilata garşy agressiw polisiá taktikalaryny ullanmaklary babatda nähili tälim berýändiklerini subut edýär. Lýowenstaýn Minnesota ştatynyň polisiá işgäri Derek Çauwiniň Jorj Floýdy bogmak üçin dyzyny bogazyna direýşi ýaly emeliň palestinalylara garşy köpçülikleýin ulyanylýandygyny öňe sürýär. Emma 2020-nji ýıldaky aýyplamalaryň yzysüre tassyklama işini alyp baran «Channel 4» amerikan poliseýiniň bu taktikany ysraýyllı kärdeşlerinden öwrenendigi barada haýsydyr bir subutnama tapmady.

Yzly-yzyna gelen dünýä liderleri Ysraýyl-Palestina oňsuksyzlygyny çözäge synanyşýarlar. Şeýle synanyşyklar şowsuz bolanda, şol liderler köplenç meseläni ähmiýetsiz görkezenini ýa-da görmezlige salanyny gowy görýär. Emma soňky hepdelerdäki bolup geçen wakalar şeýle tutumyň peýda bermeýändigini görkezýär. Okkupasiá babatda hereketsizligiň syýasy we gumanitar zyýany gün geçdigisaýy artýar, üstesine diňe ysraýyllar we palestinalylar üçin däl, dünýäniň çar künjegindäkiler üçinem şeýle.

Borzu DARAGAHI,

halkara korrespondent / @borzou

Duşenbe, 20.02.2023 ý. Publisistika